

EGE BÖLGESİ EGE BÖLÜMÜ HALKEVLERİ VE YAYIN ÇALIŞMALARI*

*Yard. Doç. Dr. Mustafa ÖZSARI***

Ben konuşmamda Ege bölgesinde 1932-1950 yılları arasında açılan halkevlerinden ve halkevleri çalışmalarının önemli bir cephesini oluşturan yayın çalışmalarından söz etmek istiyorum. Ege'de açılan halkevlerinin Türkiye genelinde faaliyette bulunan bütün halkevlerinin yaklaşık %16'sını oluşturduğu dikkate alınır, kısa bir süreyle sınırlanmış konuşmada söz konusu kurumların değişik boyutlarıyla değerlendirilmesi zaten mümkün değildir. Kaldı ki İzmir, Aydın, Denizli, Manisa gibi Ege'nin büyük kültür merkezlerindeki halkevlerinin faaliyetlerinde, kişiye bağlı olmaktan kurtulup belirli bir kurumlaşmaya doğru gittiği bilinmektedir. Bu yüzden Ege bölgesinde açılan halkevlerine dair doğru bir analiz yapmak için, başta adı geçen halkevleri olmak üzere, bölgede açılan diğer halkevleri faaliyetlerinin ayrı ayrı incelenmesi gerekir. Böylece Cumhuriyet dönemi kültür hayatında önemli bir yere sahip olan halkevlerinin mahiyetlerinin tam olarak ne olduğu -en azından Ege bölgesi açısından- kısmen ortaya çıkmış olacaktır.

1. EGE BÖLÜMÜ HALKEVLERİ

Adını kıyısı olduğu Ege Denizi'nden alan Ege bölgesi, İzmir, Manisa, Denizli, Aydın, Muğla, Uşak, Kütahya ve Afyon illerini kapsar. Ege bölgesi coğrafi açıdan Ege bölümü ve iç batı Anadolu bölümü olmak üzere iki aslî bölüme ayrılır¹. "*Ege bölümü, bölgenin batıya, Ege denizine ge-*

* 6 Mart 2002 Çarşamba günü Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde düzenlenen "Halkevlerinin Kuruluşunun 70. Yıldönümü Anma Programı"nda sunulan bildirinin metnidir.

** Balıkesir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi.

1. *Birinci Coğrafya Kongresi (6-21 Haziran 1941), Raporlar, Müzakereler, Kararlar*, bty., s.78.

niş bir cephe ile açılan kısmını meydana getirir"². İzmir, Aydın, Muğla, Manisa ve Denizli Ege bölümünde; Uşak, Kütahya ve Afyon ise İç batı Anadolu bölümünde yer alır. Ege bölgesinin önemli kültür merkezleri de olan bu illerde çok sayıda halkevi açılmıştır. Burada konunun genişliği göz önüne alınarak, Ege bölgesinin tamamında faaliyette bulunan halkevleri değil, sadece Ege bölümündeki halkevleri ele alınacak ve bu halkevlerinin yayın cephesi değerlendirmeye tabi tutulacaktır. Ege bölümünden söz edilirken yaygın kullanılış dikkate alınarak "Ege Bölgesi Halkevleri" ifadesi tercih edilecektir. Başka deyişle "Ege Bölgesi Halkevleri" ifadesinden İzmir, Aydın, Denizli, Manisa ve Muğla illeri ve bu iller dahilinde açılan halkevleri anlaşılmalıdır. Halkevleri faaliyetlerine dair C.H.P. tarafından 1950'de yayımlanan son halkevi broşürüne göre³ İzmir'de 22, Denizli'de 20, Aydın ve Manisa'da 15'er ve Muğla'da 7 halkevi açılmıştır. Bu rakam Türkiye genelinde açılan 478 halkevinden 79'unun, bir başka ifadeyle % 16'sının Ege bölgesinde kurulduğunu göstermektedir. Yani Ege bölgesindeki halkevleri sayıca diğer bölgelerdekenden fazladır. İnceleme konumuzun halkevleri yayın çalışmaları olması dolayısıyla, burada söz konusu vilâyetlerde açılan halkevlerine kısaca değinilecek ve halkevleri yayınlarına dair mevcut kaynaklara dayanarak bilgi vermek yoluna gidilecektir.

1.1. İzmir Halkevleri: İzmir il sınırları içinde toplam 22 halkevi açılmış ve faaliyette bulunmuştur⁴. İzmir'de açılan ilk halkevi İzmir Halkevi'dir. İzmir Halkevi 19 Şubat 1932 Cuma günü resmen açılmış ve faaliyetlerine başlamıştır. 19 Şubat 1932-24 Şubat 1946 tarihleri arasında İzmir ve ilçelerinde açılan halkevlerinin adları şöyledir: Urla, Bergama, Ödemiş, Tire, Bayındır, Çeşme, Dikili, Karşıyaka, Kemalpaşa, Kınık, Kiraz, Menemen, Adagide, Bademiye, Birgi, Kaymakçı, Bornova, Buca, Torbalı, Kuşadası. Ayrıca açılış tarihine dair elimizde herhangi bir kayıt olmamakla birlikte, Seferihisar'da da bir halkevi açıldığını biliyoruz. Bu halkevlerinden bazılarının kültürel anlamda önemli sayılabilecek bir çalışması yoktur. Bununla beraber gerek yayımladıkları dergiler, gerekse kültürel alandaki diğer çalışmalarıyla İzmir, Bergama, Karşıyaka, Ödemiş, Urla ve Tire'deki halkevleri adlarından söz ettiren birer kültür kuru-

2. Asaf Koçman, *İnsan Faaliyetleri ve Çevre Üzerine Etkileri Açısından Ege Ovalarının İklimi*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, nr. 73, s. 1.

3. C.H.P. 18. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, Ulus Basımevi, Ankara: 1950, s. 7.

4. C.H.P. 18. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, s. 7.

mu olmayı başarmışlardır. Örneğin İzmir Halkevi daha açıldığı ilk günlerden itibaren, talimatnamede belirtilen hemen her alanda çalışma yaparken, Karşıyaka Halkevi lâik Türkiye'nin benimsediği yeni hayat anlayışı doğrultusunda düzenlenen eğlenceli balolar, garden partiler, kültür geceleri ve konserlerle dikkati çeker. Gerek İzmir gerekse Karşıyaka halkevlerindeki bu faaliyetler Anadolu, *Halkın Sesi* ve *Yeni Asır* gibi İzmir'de çıkan günlük gazeteler aracılığıyla halka birkaç gün önceden duyurulmuş, böylece halkevi faaliyetlerine geniş bir katılım sağlanmıştır.

Tablo 1: İzmir Halkevleri ve Açılış Tarihleri

İZMİR HALKEVLERİ	
Halkevinin Adı	Açılış Tarihi
İzmir Halkevi	19 Şubat 1932
Urla Halkevi	24 Şubat 1933
Bergama Halkevi	22 Şubat 1934
Ödemiş Halkevi	22 Şubat 1934
Tire Halkevi	22 Şubat 1935
Bayındır Halkevi	20 Şubat 1938
Çeşme Halkevi	20 Şubat 1938
Dikili Halkevi	20 Şubat 1938
Karşıyaka Halkevi	20 Şubat 1938
Kemalpaşa Halkevi	20 Şubat 1938
Kınık Halkevi	20 Şubat 1938
Kiraz Halkevi	20 Şubat 1938
Menemen Halkevi	20 Şubat 1938
Adagide Halkevi	19 Şubat 1939
Bademiye Halkevi	19 Şubat 1939
Birgi Halkevi	19 Şubat 1939
Kaymakçı Halkevi	19 Şubat 1939
Bornova Halkevi	21 Şubat 1943
Buca Halkevi	21 Şubat 1943
Torbali Halkevi	21 Şubat 1943
Kuşadası Halkevi	24 Şubat 1946
Seferihisar Halkevi	?

1.2. Aydın Halkevleri: Türkiye’de ilk defa 14 merkezde açılan halk-evlerinden biri de Aydın Halkevi’dir. Aydın vilâyet sınırları içinde 20 Şubat 1945 tarihine kadar toplam 15 halkevi açılmış ve faaliyette bulunmuştur: Bunlar Aydın, Nazilli, Söke, Çine, Bozdoğan, Germencik, Horsunlu, Karacasu, Kılavuzlar, Sultanhisar, Umurlu, Yenipazar ve Kuyucak halk-evleridir. Ayrıca İncirliova ve Sümer’de de birer halkevi açıldığı bilinmekle beraber bu halkevlerinin açılış tarihlerini tespit edemedik. Bilhassa Aydın, Nazilli ve Söke halkevleri yaygın konferans, temsil v.b. çalışmalarıyla dikkati çeker. Aydın’da çıkan *Ant* gazetesi ve *Kültür* dergisi aracılığıyla Aydın Halkevi çalışmaları halka duyurulmuş ve adı geçen yayın organlarında halkevi sayfaları açılmıştır.

Tablo 2: Aydın Halkevleri ve Açılış Tarihleri

AYDIN HALKEVLERİ	
Halkevinin Adı	Açılış Tarihi
Aydın Halkevi	19 Şubat 1932
Nazilli Halkevi	23 Şubat 1933
Söke Halkevi	22 Şubat 1935
Çine Halkevi	20 Şubat 1938
Bozdoğan Halkevi	19 Şubat 1939
Germencik Halkevi	19 Şubat 1939
Horsunlu Halkevi	19 Şubat 1939
Karacasu Halkevi	19 Şubat 1939
Kılavuzlar Halkevi	19 Şubat 1939
Sultanhisar Halkevi	19 Şubat 1939
Umurlu Halkevi	19 Şubat 1939
Yenipazar Halkevi	19 Şubat 1939
Kuyucak Halkevi	25 Şubat 1945
İncirliova Halkevi	?
Sümer Halkevi	?

1.3. Denizli Halkevleri: Denizli’de toplam 20 halkevi açılmıştır. Denizli il merkezi, ilçe ve bucaklarda açılan halkevlerinin adları şöyledir: Denizli, Acıpayam, Sarayköy, Tavas, Buldan, Akalan, Babadağ, Bekili, Çal, Çivril, Güney, Hançalar, Honaz, Kale, Kızılcı, Kızıllıhisar, Nikler,

Süller, Yeşilyuva ve Zeyve. Denizli'deki halkevlerinin çoğunun 19 Şubat 1939'da açılması dikkat çekici bir durumdur. Bu halkevlerinden Denizli merkezde açılan halkevi dışındaki halkevlerinin ne tür çalışmalar yaptığına dair bilgi bulamadık. Fakat ilk açılan halkevlerinden biri olan Denizli halkevi nitelikli temsiller vermesi, sportif etkinliklerde bulunması ve *İnanç* dergisini yayımlaması bakımından kayda değer bir kurumdur.

Tablo 3: Denizli Halkevleri ve Açılış Tarihleri

DENİZLİ HALKEVLERİ	
Halkevinin Adı	Açılış Tarihi
Denizli Halkevi	19 Şubat 1932
Acıpayam Halkevi	23 Şubat 1936
Sarayköy Halkevi	21 Şubat 1937
Tavas Halkevi	21 Şubat 1937
Buldan Halkevi	20 Şubat 1938
Akalan Halkevi	19 Şubat 1939
Babadağ Halkevi	19 Şubat 1939
Bekili Halkevi	19 Şubat 1939
Çal Halkevi	19 Şubat 1939
Çivril Halkevi	19 Şubat 1939
Güney Halkevi	19 Şubat 1939
Haçalar Halkevi	19 Şubat 1939
Honaz Halkevi	19 Şubat 1939
Kale Halkevi	19 Şubat 1939
Kızılca Halkevi	19 Şubat 1939
Kızılhisar Halkevi	19 Şubat 1939
Nikler Halkevi	19 Şubat 1939
Süller Halkevi	19 Şubat 1939
Yeşilyuva Halkevi	19 Şubat 1939
Zeyve Halkevi	19 Şubat 1939

1.4. Manisa Halkevleri: Manisa il merkezinde açılan Manisa Halkevi başta olmak üzere, Manisa'da 15 halkevi kurulmuştur. Bu halkevlerinin açıldıkları merkezleri şöyle sıralayabiliriz: Manisa, Kula, Alaşehir,

Salihli, Akhisar, Turgutlu, Kırkağaç, Demirci, Gölarmara, Gördes, Muradiye, Sarıgöl, Soma ve Yayaköy. Manisa'da açılan halkevlerinin de önemli bir kısmı, tıpkı Denizli'de olduğu gibi 19 Şubat 1939'da açılır. Ayrıca 24 Şubat 1946 tarihinde Ahmetli halkodası halkevine çevrilmiştir⁵.

Tablo 4: Manisa Halkevlere ve Açılış Tarihleri

MANİSA HALKEVLERİ	
Halkevinin Adı	Açılış Tarihi
Manisa Halkevi	24 Şubat 1933
Kula Halkevi	22 Şubat 1934
Alaşehir Halkevi	22 Şubat 1935
Akhisar Halkevi	23 Şubat 1936
Salihli Halkevi	23 Şubat 1936
Turgutlu Halkevi	23 Şubat 1936
Kırkağaç Halkevi	21 Şubat 1937
Demirci Halkevi	20 Şubat 1938
Gölarmara Halkevi	19 Şubat 1939
Gördes Halkevi	19 Şubat 1939
Muradiye Halkevi	19 Şubat 1939
Sarıgöl Halkevi	19 Şubat 1939
Soma Halkevi	19 Şubat 1939
Yayaköy Halkevi	19 Şubat 1939
Ahmetli Halkevi	24 Şubat 1946

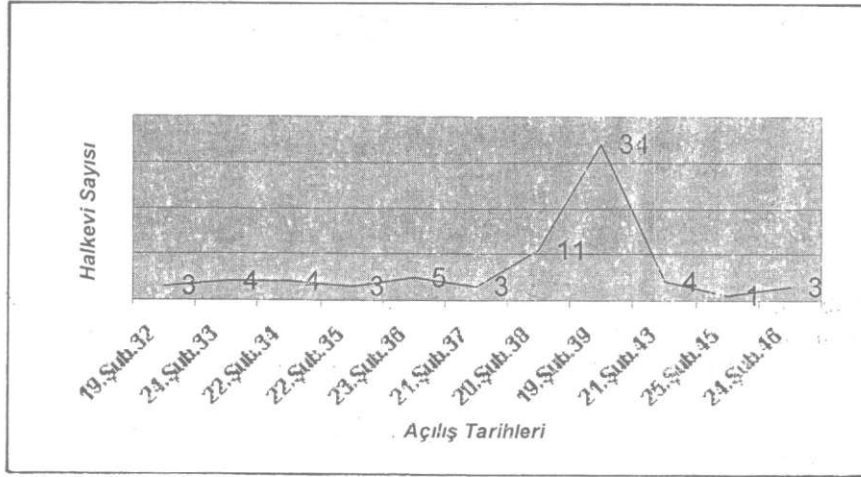
1.5. Muğla halkevlere: Muğla ili sınırları içinde 7 halkevi açılır. Bu kurumların adları ve açıldıkları yerler şöyledir: Muğla, Milâs, Fethiye, Marmaris, Köyceğiz, Yatağan ve Bodrum. Muğla ve Milâs halkevlere kıstıtlı imkânlarla birer dergi yayımlamışlardır.

5. Hakkı Uyar, *Cumhuriyet Döneminde Manisa'da Eğitim (1923-1950)*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, A.İ.İ.T.E., İzmir: 1993, s. 66. Ayrıca Ahmetli Halkevi için bkz. *C.H.P. 1945 Yılında Halkevlere ve Halkodaları*, Ankara: 1946, s. 28.

Tablo 5: Muğla Halkevleri ve Açılış Tarihleri

MUĞLA HALKEVLERİ	
Halkevinin Adı	Açılış Tarihi
Muğla Halkevi	24 Şubat 1933
Milâs Halkevi	23 Şubat 1934
Fethiye Halkevi	23 Şubat 1936
Marmaris Halkevi	19 Şubat 1939
Köyceğiz Halkevi	21 Şubat 1943
Yatağan Halkevi	24 Şubat 1946
Bodrum Halkevi	?

Grafik 1: Ege Bölgesi Halkevlerinin Açılış Tarihleri Dağılımı Grafiği.

Grafikte görüldüğü gibi 19 Şubat 1932'de, yani halkevlerinin ilk açıldığı zaman Ege bölgesinde 3 halkevi çalışmalarına başlamıştır. 1932-1937 yılları arasında söz konusu bölgede her yıl mevcut halkevlerine 3-5 halkevi daha ilâve edilirken, 1938'den itibaren bölgede yeni açılan halkevlerinde belirgin bir artış söz konudur. Halkevleri sayısındaki asıl artış 19 Şubat 1939'da gerçekleşir. Bu tarihte Ege bölgesinde, aynı günde 34

yeni halkevi birden açılır. Halkevi sayısındaki bu artışı İsmet İnönü'nün halkevleri konusunda yeni bir atılım yapma düşüncesine bağlayabiliriz. 1940'tan sonra ise daha az sayıda halkevi açılmıştır. Bu durum 1940'tan sonra halkevlerinin açılmadığı yerlerde halkodalarının açılmasıyla izah edilebilir. Fakat 1946'dan sonra her hangi bir yerde halkevi açılmamasını hem halkevlerine karşı ilginin azalmasına hem de bölgenin halkevine doymasına bağlamak mümkündür.

2. EGE BÖLÜMÜ HALKEVLERİ YAYIN ÇALIŞMALARI

Halkevleri çalışmaları içinde yayınların ayrı bir yeri vardır. 1932-1951 yılları arasında halkevleri yayın sahasında birçok zorluğu yenmek suretiyle gerek kalite, gerek sayı bakımından epeyce bir mesafe almışlardır. Söz konusu dönemde belirleyebildiğimiz kadarıyla Ege Bölgesi halkevleri tarafından 129 eser yayımlanmıştır. İzmir, Aydın, Manisa ve Bergama halkevleri en fazla kitap ve dergi yayımlayan kurumlardır. Halkevleri yayınlarına genel olarak bakıldığında bu yayınları süreli yayınlar, edebî eserler, broşürler, araştırma eserleri, tercümelemler, konferans metinleri ve öğüt kitapları olmak üzere 7 grupta toplamak mümkündür⁶.

2.1. Süreli Yayınlar: Süreli yayın, diğer bir deyişle dergi neşri halkevleri yayınlarının önemli bir bölümünü oluşturur. Dergilerdeki yazılar, genel olarak halkevlerinin kuruluş amaçları ile paralellik gösterir. Halkevleri dergilerinin nasıl bir yol tutup nelerle meşgul olacakları C.H.P. Nizamnamelerinde, C.H.P. Genel Sekreterliğinin Parti Teşkilâtına gönderdiği genel tebligatlarda, halkevleri çalışma talimatnamelerinde ve C.H.P. halkevleri bürosunca yayımlanan diğer broşürlerde açıkça belirtilmiştir⁷. Düzenli olarak çıkmaları, yerel değerleri işlemeleri, çok sayıda araştırmacı, yazar ve şairin yetişmesine imkân vermeleri bakımından halkevleri dergileri bu kurumlar bünyesinde yapılan yayın çalışmalarının önemli bir ayağını oluşturur. Çoğunluğu 1933'ten sonra çıkmaya başlayan bu dergiler Türkiye'deki yayım çalışmalarına yeni bir canlılık getirir. Ege bölge-

6. Avni Candar, "Halkevleri Neşriyatı", Konuşmalar, Broşür: 2, Ankara: 1940, ss. 228-229, ss. 228-230.

7. Bkz. Halkevleri Teşkilât, İdare ve Mesai Talimatnamesi, Hakimiyet-i Milliye Matbaası, Ankara: 1934, s. 11. C.H.F. Kâtibiumumiliğinin Firka Teşkilâtına Umumî Tebligatı (Temmuz 1933'ten Birincikânun 1933 sonuna kadar), cilt: 3, Hakimiyet-i Milliye Matbaası, Ankara: 1934, 147 numaralı tamim, s. 43. C.H.P. Nizamnamesi, Onuncu Kısım, Madde 160, (Beşinci büyük kurultayın 1 Haziran 1939 tarihindeki toplantısında kabul edilmiştir), Ulus Basımevi, Ankara: 1939, s. 39. İmzasız, "Dergiler", Konuşmalar-Broşür-2, C.H.P. Halkevleri Neşriyatı, Ankara: 1940, s. 235.

sinde 9 halkevi dergisi çıkar. *Fikirler*, *Güzel Günler*, *Yeni Doğu*, *Yeni Milâs*, *İnanç*, *Muğla*, *Gediz*, *Ocak* ve *Küçük Menderes* bölgede yayımlanan halkevi dergileridir.

2.1.1. *Fikirler*: İzmir kültür hayatında önemli yeri olan ve yayım hayatını 23 yıl sürdüren *Fikirler* İzmir’de en uzun süre neşredilen bir kültür-sanat dergisidir. *Fikirler* dergisini eski Millî Eğitim bakanlarından Mustafa Necati Bey’in önemli katkılarıyla⁸ İzmir Mıntıkası Maarif Eminliği (müdürlüğü) 1927 Haziranında yayımlamaya karar verir⁹. Derginin kurucuları İzmir’in eski maarif müdürlerinden Fuat ve Mithat beylerdir¹⁰. *Fikirler* 1 Temmuz 1927-Haziran 1950 tarihleri arasında 370 sayı çıkmıştır. Dergi 30. sayıya kadar (1 Ocak 1929) eski harflerle, bu sayıdan itibaren yeni harflerle yayımlanır. 1936’da çıkan 133. sayıdan sonra dönemin İzmir Valisi Avni Doğan’ın teşvik ve desteğiyle İzmir Halkevi bünyesine katılır. Dergi uzun süre yayımlandığından dolayı farklı yazar kadrosu tarafından çıkarılmıştır. *Fikirler*’de 1936’dan sonra, bir yandan eski yazar kadrosunun yazıları yayımlanırken; öte yandan bu kadroya yeni ve genç isimler ilâve edilmiştir. *Fikirler*’de sürekli yazan yazar, şair ve araştırmacılarından bazıları alfabetik olarak şöyle sıralayabiliriz: Abidin Elderoğlu, Akil Koyuncu, Attila İlhan, Baha Arıkan, Berin Taşan, Cahit Irgat, Ceyhan Atuf Kansu, Edip Cansever, Fuat Edip Baksı, Fuat Muratoğlu, Gaye Nail Ozanoğlu, Hakkı Baha Pars, Halil Dumanoğlu, Hüseyin Avni Ozan, İbrahim Zeki Burdurlu, Kemal Bekir Manav, Kemâl Dayan, Kemâl Göksele, Kemal Kâmil Aktaş, Mustafa Rahmi Balaban, Mahmu R. Gazimihal, Metin Eloğlu, Mustafa Şerif Onaran, Şinasi Özdenoğlu, Nahit Ulvi Akgün, Necati Cumalı, Oğuz Harzem, Orhan Hançerlioğlu, Samim Kocagöz, Suat Taşer, Şükran Kurdakul, Talip Apaydın, Vedide Baha Pars, Ziya Somar.

Fikirler dergisinde özellikle 1936-1940 yılları arasında çoğunluğu felsefe grubu olmak üzere pek çok konuda yazı yayımlanmıştır. Dergide felsefe grubu yazılarının, özellikle de pedagoji yazılarının çok olması, dergi idarecilerinin genellikle eğitimcilerden oluşmasından kaynaklanır. Ancak 1940’tan sonra *Fikirler* İzmir’de yaşayan edebiyat çevrelerinin yönetimine geçmiş, zamanla tamamen edebî bir kimliğe bürünmüştür. Halk-evinden aldığı maddî güçle İzmirli bilim, kültür ve sanat adamları için bir okul vazifesi görmüş; Türk kültür hayatında bir dönem İzmir’i başarıyla

8. *Fikirler*, nr. 102, 15 İkincikânun 1934, s. 1.

9. "*Fikirler*", *Hizmet*, nr. 746, 20 Haziran 1927.

10. *Fikirler*, nr.116, 15 Teşrinisani 1934, s. 16.

temsil etmiştir. *Fikirler* İzmir ve Ege bölgesinde yaşayan çok sayıda genç yeteneğin yetişmesini sağlamak suretiyle kültür ve edebiyat dünyasına yeni isimler kazandırmış; aynı zamanda Cumhuriyet dönemi edebî yönelimlerinin ortaya çıkmasında önemli bir rol oynamıştır.

2.1.2. Güzel Günler: Yayınına halkevleri kurulmadan önce başlayan *Güzel Günler*'in ilk üç sayısı Cumhuriyet Halk Partisi İzmir Vilâyet Merkezi tarafından çıkarılmıştır. Derginin 4. Sayısı İzmir Halkevi tarafından yayımlanır. *Güzel Günler* 26 Aralık 1931-29 Ekim 1933 tarihleri arasında dört sayı çıkar. Dergide yüksek edebî değere sahip eserler yerine daha çok didaktik, güdümlü ve propaganda amaçlı eserler yayımlanır. Ayrıca dergide çıkan ve Cumhuriyetin ilk on yılıyla ilgili yazılan makaleler sosyal tarih araştırmacıları için önemli sayılabilecek yazılardır.

2.1.3. Yeni Doğu: *Yeni Doğu*, Manisa Halkevi'nin yayımladığı ilk dergidir. 29 Ekim 1933-Haziran 1935 tarihleri arasında 17 sayı çıkar. Aylık bir dergidir. Dergide çıkan edebî eserler genellikle inkılâbı anlatan edebiyat örnekleridir. Bununla beraber edebiyatımızda İkinci yeni hareketinin önemli temsilcilerinden biri sayılan İlhan Berk'in Ahmet Haşim etkisiyle yazdığı ilk şiirlerinin bu dergide çıkması *Yeni Doğu*'un önemini arttırmaktadır.

2.1.4. Yeni Milâs: Milâs Halkevi tarafından yayımlanan *Yeni Milâs* 29 Ekim 1936-Mayıs 1937 tarihleri arasında 8 sayı çıkar. Diğer halkevleri dergilerinde olduğu gibi, *Yeni Milâs* da genel içerikli bir dergidir. Şiir, hikâye, ve ciddî yerel folklor incelemeleriyle Feridun Alkan *Yeni Milâs*'in en fazla dikkati çeken yazarıdır. Ayrıca Haydar Çelik'in tezli hikâyeleri, Nahit Menteşe'nin bilhassa Alman şiir ve nesrinden yaptığı tercüme derginin başlıca edebî muhtevasını oluşturur. *Yeni Milâs* zayıf içerikli bir süreli yayındır.

2.1.5. İnanç: Mart 1937-Eylül 1946 tarihleri arasında 106 sayı çıkmıştır. Denizli Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi tarafından yayımlanmıştır. Aylık bir süreli yayındır. Dergide yaklaşık 200 değişik yazar ve şairin yazısı vardır. Ali Ulvi Darıverenli, Ahmet Vefa Aray, Ata Lütfi Özdil, Fahri Akçakoca Akça, Fehmi Erdoğan, Hüseyin Yağcı, Necdet Şenel, Tahsin Saygunışık, Şükrü Elçin, Denizli Halkevi dergisinde yazıları en çok yayımlanan yazar ve şairlerdir. *İnanç* diğer halkevi dergilerinin aksine adını tarihten ve birazda Atatürk döneminin inançlı ruhundan almıştır. Derginin adı Denizli ve civarında bir dönem hüküm süren İnançoğulları devletine dayanmaktadır. Şiir, hikâye, mensur şiir, piyes, tenkit ve hatırat

yazılarının yanı sıra *İnanç*'ta edebiyatın çeşitli alanlarında yapılan çok sayıda inceleme yazısı ve derleme vardır. *İnanç* daha çok kültür-sanat ağırlıklı bir dergidir. Yazarların gayretli çalışmalarıyla soğuk yüzlü ve basit yazıları içeren bir halkevi dergisi olmaktan çıkmayı başaran ender halkevi dergilerinden biridir. Denizli ve çevresi aydınları için bir okul olan *İnanç*, Ege bölgesinin İzmir'den sonra ikinci büyük kültür merkezi olan Denizli'de kültürel alanda önemli bir boşluğu gidermiştir.

2.1.6. *Muğla*: Muğla Halkevi'nin yayın organı olan *Muğla* dergisi 1 Mart 1937-Temmuz 1938 tarihleri arasında 17 sayı çıkmıştır. Aylık periyotlar halinde ve düzenli olarak yayımlanan bir dergidir. Tahir Hayrettin Tolga, Cavit Aker, Ekmel İzdem, Zekâi Eroğlu, Selim Yatağan, Muammer Lütfi Bahşi, Mahir Balkı ve Hikmet Turhan Dağlıoğlu derginin başlıca yazar ve şair kadrosunu oluştururlar. *Muğla* dergisinde şiir, hikâye, tiyatro, tenkit, gezi yazısı, fantezi ve deneme türünde yazılmış edebî nitelikli yazılar vardır. Ayrıca mani, destan, masal, halk hikâyesi gibi Muğla ve civarından derlenen halk edebiyatı ürünleri yayımlanmıştır. Kısa ömürlü bir halkevi dergisi olan *Muğla*, içinde bazı folklor derlemeleri ve birkaç değerli şiir ihtiva etmekle beraber, hem edebî hem de kültürel yönden Ege'de yayımlanan en zayıf halkevi dergilerden biridir.

2.1.7. *Gediz*: Manisa Halkevi'nin yayımladığı ikinci dergi olan *Gediz* 23 Nisan 1937-Nisan 1950 tarihleri arasında 104 sayı çıkmıştır. Aylık bir dergidir. Dergiyi 1937'de Manisa Halkevi başkanı Azmi Önakin ile Manisa İnhisarlar Baş Müdürü Mustafa Dümer kurmuşlardır¹¹. *Gediz*'de 150'den fazla değişik kalemin yazısı vardır. *Gediz*'i diğer halkevi dergilerden farklı hâle getiren en önemli özellik bu dergide yerel tarih incelemelerine verilen önemdir. Dergide Manisa'nın tarihî, sosyal, kültürel, ekonomik ve ticarî yönleriyle ilgili yazıların yanı sıra, Manisa'yı ilgilendiren orijinal her türlü yazıyı bulmak mümkündür. Bilhassa Mustafa Çağatay Uluçay, İbrahim Gökçen ve Kâmil Su gibi tarih araştırmacıları Manisa'nın şeri'ye sicillerine dayanan yerel tarihle ilgili araştırmalarını önce *Gediz*'de yayımlamışlar; daha sonra Manisa Halkevi adına kitap olarak bastırmışlardır¹². Bu araştırmalar günümüzde de önemini kaybetmeyen ciddi ve emek mahsulü çalışmalardır. Bu bakımdan *Gediz* yerel tarih araştırması denildiğinde ilk akla gelen süreli yayınlardan biridir.

11. "Gediz Sekizinde" *Gediz*, nr. 84, 1 Eylül 1945, s.2, ss. 2-3.

12. Manisa ve çevresinin tarihiyle ilgili *Gediz*'de çıkan ve daha sonra kitap halinde yayımlanan yazıların bir değerlendirmesi için bkz. Taşdemir, *Türkiye'de Tarih Bilinci Oluşmasında Halkevlerinin Rolü*, ss. 161-179.

2.1.8. *Ocak*: Urla Halkevi tarafından yayınlanan *Ocak* 19 Şubat 1939-19 Mayıs 1939 tarihleri arasında iki sayı çıkar. *Ocak* kısa ömürlü bir halkevi dergisi olmasına rağmen, Necati Cumalı, Nihat Kobek ve Cihat Gökçek gibi güçlü yazar kadrosu sayesinde edebiyat tarihinde adından söz ettiren bir dergi olmayı başarmıştır. Necati Cumalı'nın ilk şiiri ve ilk tenkit yazısı bu dergide yayımlanır. *Ocak* kültür, sanat ve edebiyat içerikli bir dergidir.

2.1.9. *Küçük Menderes*: Tire Halkevi tarafından yayımlanan *Küçük Menderes* 25 Nisan 1940-23 Nisan 1942 tarihleri arasında 12 sayı çıkar. Dergi, bazen iki aylık bazen üç aylık periyotlarla yayımlanmıştır. Ziya Hanhan, Nahit Nafiz Edgüer, Muammer Dülger, Ekrem Özelmas, Halit Nafiz Edgüer ve Türkân Ülke derginin başlıca yazar kadrosunu oluşturur. Dergide çıkan gerek edebî, gerek bilimsel nitelikli yazılarda Tire ve çevresine anlatan yerel konular işlenmiştir. *Küçük Menderes* değerli bir yerel dergidir.

Kısaca Ege bölgesinde açılan 79 halkevinden yedi tanesi dergi yayımlamıştır. Bölgede yayımlanan halkevleri dergilerinin muhtevasına genel olarak bakıldığında şu hususları görmek mümkündür: 1-Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatına yön veren isimlerden bir kısmı bu dergilerin etrafında oluşan kültür muhitinde yetişmişler ve eserlerinden bazılarını halkevleri dergilerinde yayımlamışlardır. 2-Bilhassa *İnanç*, *Gediz* ve *Küçük Menderes* dergileri yerel folklor derlemeleri açısından zengindir. 3-Dergilerin hemen hepsinde Yeni Türk Edebiyatı, Eski Türk Edebiyatı, Halk edebiyatı ve Türk Dili incelemelerine dair pek çok makale yayımlanmıştır. 4-Dergilerde başta yerel tarih olmak üzere, etnografya, arkeoloji, felsefe, eğitim, psikoloji, sosyoloji, tarım ve ziraat, halk sağlığı ve fen bilimlerinin çeşitli kollarına dair makale vardır. Bu yazılar analiz edildiğinde Cumhuriyet döneminin bilimsel ve edebî yönelimleri hakkında bazı keskin dikkatlerin elde edilmesi mümkündür.

2.2. *Edebî Eserler*: Ege halkevleri tarafından 6 tane edebî eser yayımlanır. İzmir Halkevi bu alanda en önde gelir. Rahmi Balaban'ın *Özdemir Onbaşı ve Şehir mi Tövbeler Tövbesi*, Fuat Edip Baksı'nın *Gökçen Efe* adlı manzum destanı, Necati Cumalı'nın *Boş Beşik* adlı piyesi İzmir Halkevi yayınları arasında çıkan edebî eserlerdir. Ayrıca Manisa Halkevi İlhan Berk'in *Güneşi Yakanların Selâmı* ve Ödemiş Halkevi de Muammer Lütfi Bahşi'nin *İlk Kurşun* adlı eserlerini yayımlar. Edebî eserler genel-

likle halkevi mensuplarının çalışmalarıdır. Yayımlanan eserlerde yerel temalar işlenmiştir.

2.3. Broşürler: 1932-1950 arasında Ege'deki halkevleri 22 kadar broşür yayımlamıştır. Bunların içeriği yayımlayan halkevinin çalışmaları ve başarıları olmakla beraber, mahalli bir çok özellikleri ortaya çıkardıkları için ayrı bir değerleri vardır. Bilhassa 1938 yılında Cumhuriyetin Onbeşinci yılı için hemen her ilin halkevi tarafından hazırlanan broşürler dikkati çeker. Bu broşürlerde 1923-1938 arasında 15 yıllık dönemde ilgili vilâyetteki sosyal, ekonomik, kültürel v.b. gelişmeler istatistikler verilmek suretiyle anlatılmıştır. Osmanlı dönemi ile Cumhuriyet dönemi arasında mukayeseler ve yörenin çağdaşlaşma yolunda attığı adımlar çok güzel bir şekilde ortaya konmuştur. Bunlar Türkiye tarihinde 15 yıllık dönemde sosyal ve kültürel kalkınmayı göstermesi bakımından önemli çalışmalarıdır. Çoğunun içeriği inkılâp tarihimize önemli doküman verecek mahiyette düzenlenmiştir.

2.4. Araştırma Eserleri: Halkevleri yayımlarının yarısına yakını mahalli ya da başka sahalara ait araştırma eserleri oluşturur. Araştırma eseri diye niteleyebileceğimiz 51 kitap yayımlanmıştır. İzmir Aydın, Bergama ve Manisa halkevleri bu alanda başarılı çalışmalar yapmışlardır. Yörenin tarihi, ziraatı, etnografyası, edebiyatı, folkloru, musikîsi, âdetleri ve daha bir çok özellikleri üzerinde yapılan ve yayımlanan bu eserlerin çeşitli bilimsel sahalardaki araştırmalarda ehemmiyeti inkâr edilemez bir gerçektir. Bu eserler arasında öyleleri vardır ki başlı başına bilimsel araştırmalardır; Hatta temel bir başvuru kaynağıdır. Bunlar bölgenin belirli ölçüde bilimsel hazinesini oluşturacak mahiyettedir.

2.5. Tercümelere: Başta İzmir Halkevi olmak üzere bazı halkevleri, değerli bir hizmet olarak, yabancı dillerde yayımlanmış değerli eserlerin tercümelerini yaptırmışlardır. Bu tercümelere Aristo, Eduardo Claparede, Emile Butro, Jean Jacques Rousseau, Willian James gibi batılı filozof ve eğitimcilerin eserlerinden oluşur. Söz konusu eserlerin önemli bir bölümü İzmir'de Bergamalı Profesör olarak tanınan meşhur eğitimci Mustafa Rahmi Balaban tarafından dilimize aktarılmıştır. Türkiye gibi dış ülkelerin bilimine, düşüncesine fazla muhtaç olan ve ancak cumhuriyetle beraber hakiki bilim sahasında ilerlemeye başlamış olan bir ülkede bu tercümelerin kıymet ve önemi başka ülkelere göre bir kat daha fazladır. Söz konusu dönemde herhangi bir kitabı yayımlamak için maruz kaldığımız zor-

luk göz önüne alınır, İzmir halkevinin bu alandaki çalışmaları takdire lâyık çalışmalardır.

2.6. Konferans Metinleri: Halkevleri talimatnamelerinde halkevlerinde verilen konferansların yayımlanması zorunluluğu vardır. Ancak bu kural tam anlamıyla yerine getirilememiştir. Bununla beraber Bazı halk-evleri düzenledikleri konferansların metinlerini yayımla yoluna gitmişlerdir. Aydın ve Turgutlu halkevleri bu konuda öne çıkan kurumlardır. Aydın Halkevi Hulusi Erdoğan'ın *Iyon Medeniyeti ve Efes*, Asaf Gökbel'in *Tarih Bakımından Belediyecilik* ve Mithat Yenen'in *Şehirlerimizin İmar Davası* başlıklı konferanslarını yayımlamıştır. Ege halkevleri yayınlarından 11'i konferans metnidir.

2.7. Öğüt Kitapları: Halkevlerinin bu sahadaki yayımları da dikkate değer çalışmalardır. Çünkü Türkiye'de yayımlanan eserlerin hemen hiç biri halka ve köylüye hitap etmez, edemez. Bizde aydınlar halka ve köylüye okumaz gözüyle bakarlar ve onlara hitap eden ve bilhassa onların hayatını anlatan konular üzerinde çalışmak mümkün olmaz. Bu sebeple Ege halkevleri bilhassa halk ve köylüye ait yeni ve orijinal bir kütüphane kurmuştur diyebiliriz. Yayımlanan eserlerden 19'u halk ve köylüyü bilinçlendirmeye yönelik öğüt kitaplarıdır. Aydın ve İzmir halkevleri bu alanda diğer halkevlerine göre biraz daha mesafe almışlardır. İncircilere, tütünçülere, pamukçulara, hayvan yetiştiricilerine yönelik olarak yazılan bu kitaplar basit, köylünün anlayacağı bir dille yazılmış, resimli kitaplardır. Kitapların önemli bir bölümünün Rahmi Balaban gibi değerli bir filozof ve eğitimci tarafından yazılması bu eserlerin önemini arttırmaktadır.

Yukarıda belirttiğimiz gibi Ege bölgesi halkevleri yayımları çok geniş ve derin bir alanı kaplamakta, hiçbir kişisel çıkarı gözetmeyerek halkın yükselmesini sağlayacak esaslara dayanmaktadır. Şunu da belirtmek isterim ki yayım çalışmaları halkevlerinin diğer sahalardaki çalışmalarıyla sıkı sıkıya bağlantılıdır. Bu çalışmaları tamamlamakta ve geliştirmektedir. Hatta söz konusu dönemde Türkiye'de yapılan bütün neşriyatın yaklaşık yüzde yirmisinin halkevleri tarafından yapıldığını iddia edilmektedir. Bu durum memleketteki bilimsel gelişmede halkevlerinin rolünü açıkça ortaya koymaktadır.